

Щодо психологічного виміру особистості у гібридній війні, то варто зазначити, що практично всі провідні держави світу використовують інформаційно-психологічні засоби підкорення свідомості особистості у своїх геополітичних планах.

Основною складовою гібридної війни є концентральна зброя, що має на меті знищення свідомості завдяки руйнації будь-якої ідентифікації та перетворення особистості на покірного виконавця необхідних замовнику дій. Показаний психологічний вимір гібридної війни, що пов'язаний із руйнацією совісті особистості, через знищення якої впроваджується нігілізм. Розкриті механізми формування «потрібного образу світу» через створення міфів та брехні. Наголошується на необхідності розкриття та усвідомлення психологічних механізмів ведення гібридної війни з метою запобігання враження її зброєю.

Давньокитайський філософ Сунь Цзи у своєму трактаті про військово мистецтво писав, що «вище призначення війни – зруйнувати плани ворога; потім – зруйнувати його союзи; потім – напасти на його армію; і саме останнє – напасти на його укріплені міста». Отже, «підкорити ворога не борючись» завжди було основною метою будь якої війни. Норман Коумпланд у книзі «Психологія і солдат» підкреслював: «Армія не розбита, поки вона не перейнялася свідомістю поразки, бо поразка – це висновок розуму, а не фізичний стан» [2].

Отже, психологічний вимір «гібридної війни» пов'язаний із використанням технологій насичення інформаційного простору брудом, міфами та брехнею з метою зниження загального рівня свідомості особистості, а в подальшому – руйнації совісті особистості, через знищення якої, у свою чергу, впроваджується нігілізм.

Таким чином, елементами гібридної агресії називають певні стратегічні комунікації, дезінформацію, економічну блокаду, нелегальні операції у кіберсфері, хімічні атаки тощо. Гібридна війна використовує усі види влади держави, щоб нав'язати свою волю іншій державі, нападаючи на найслабші точки розвитку суспільства, адже вона бореться за «розум» і «душі» громадян.

Література

1. Герасіна Л. М., Погрібна В. Л., Поліщук І. О. та ін. Війна «гібридна» / Політологічний енциклопедичний словник / За ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2015. 816 с.
2. Горбенко Ю. Л. Особистість у гібридній війні: психологічний вимір. Психологія і особистість. 2017. № 2 (12) URL: [file:///C:/Users/SAMSUNG/Downloads/%D0%9F%D0%A1%D0%98%D0%A5%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%E2%84%962%20\(12\)_2017%20_%20D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82-030-039.pdf](file:///C:/Users/SAMSUNG/Downloads/%D0%9F%D0%A1%D0%98%D0%A5%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%E2%84%962%20(12)_2017%20_%20D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82-030-039.pdf)
3. Чекаленко Л. Про поняття «гібридна війна». *Віче*. 2015. URL: <http://www.viche.info/journal/4615>.

УДК 355.07.

Грицина В., головний сержант

Тернопільська бригада Територіальної оборони

ВІЙСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ, ЯК СИСТЕМА ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ

Hrytsyna V.

**TERRITORIAL DEFENSE TROOPS AS A SYSTEM OF COUNTERING HYBRID
THREATS**

На відміну від класичних схем: Російсько-українська війна, що почалася в 2014 році, внесла у міжнародний лексикон нове словосполучення - «гібридна війна», миттєво отримавши масове поширення у світових ЗМІ.

В середовищі фахівців з міжнародної безпеки термін «гібридна війна» з'явився трохи раніше, в 2005 р, і застосовувався зокрема при аналізі російської агресії проти Грузії в 2008 р; в дійсності значна частина «арсеналу» гібридної війни була відпрацьована і перевірена на практиці Росією саме в ході підготовки до вторгнення в Грузію. Однак, тільки російсько-українська війна показала, що мова йде не про унікальну ситуацію, а про добре продуману і пропрацьовану схему політичної, інформаційної, ідеологічної війни, підготовки до окупації країни - схемою, яка має універсальний характер і може з незначними змінами екстраполюватися на найрізноманітніші країни - жертви агресії.

Низка журналістів, політиків та фахівців у сфері міжнародної безпеки поспішили припустити, що саме такі «гібридні» війни стануть основним типом конфліктів ХХІ століття.

Очікувано поширення практики «гібридного конфлікту», як мінімум, в країнах Східної Європи, Південного Кавказу, Центральної Азії та в інших регіонах, які потенційно належать до сфери інтересів російського режиму. Теорія та практика «Гібридного конфлікту» сьогодні є найвищим досягненням російської військово-політичної думки і вважається (не без підстав) ефективним методом підпорядкування суміжних держав диктату Кремля.

Таким чином, перспектива екстраполяції практики «гібридної війни» Росії з України в країни Балтії, Південного Кавказу та Центральної Азії представляється вкрай вірогідною історією в короткостроковій часовій перспективі. Для запобігання Росії в передбачуваних конфліктах за необхідне є чітке розуміння суті і характеру гібридної війни як особливого типу військово-політичних конфліктів і прогнозування найбільш ймовірних сценаріїв Росії на перших етапах «гібридної війни», коли для країн - жертв агресії ще не втрачено можливість локалізувати конфлікт і перемогти ворога «малою кров'ю».

«Гібридна війна» в самій загальній формі може бути визначена як військова агресія однієї держави проти іншої, зовнішньо замаскована під внутрішньополітичний конфлікт в державі - жертві агресії.

Ключовою особливістю «гібридної війни» є поєднання двох здавалося б взаємовиключних факторів: прямого ведення війни Російською Федерацією (від прийняття всіх політичних і навіть оперативних військових рішень кремлівським керівництвом на вищому рівні до прямої участі в бойових діях регулярних частин збройних сил РФ) і категоричного публічного невизнання РФ своєї участі в конфлікті.

Для прогнозування розвитку «гібридного» конфлікту слід пам'ятати, що логіка його розвитку не відповідає логіці розвитку внутрішньополітичних конфліктів. Логіка розвитку громадянських конфліктів добре вивчена сучасної політологією, і для їх локалізації та поступового припинення розроблений певний арсенал військових і політичних рішень, заснованих на досягненні розумного компромісу між головними конфліктуєчими сторонами і подальшої локалізації «непримиренних» радикальних елементів.

Внаслідок описаного вище парадоксального характеру «гібридної» війни, зовні закамуфльованій під громадянський конфлікт, виникає прогнозування розвиток конфлікту у відповідності з класичними схемами і застосувати для досягнення миру описані вище механізми внутрішньополітичного врегулювання. Такий підхід приречений на провал, тому що «гібридна» війна, насправді, не підкоряється логіці розвитку внутрішнього конфлікту. У стратегічному і оперативному мисленні «гібридна

війна» є в повній мірі спланованою військовою операцією однієї держави проти іншої і розвивається в повній відповідності з логікою «класичного» спланованого і керованого з єдиного штабу військового вторгнення.

Також слід враховувати, що вторгнення може здійснюватися одночасно в різних частинах країни - жертви агресії. Одним з основних методів «примусу до російського міра» є імітація сепаратизму і встановлення контролю РФ спочатку над окремими регіонами, де найбільш слабкі позиції національного уряду і найбільш підготовлено ґрунт для вторгнення РФ. За таким сценарієм розвивалася агресія РФ проти Молдови (успішний проект «Придністров'я») і менш успішний проект «Гагаузія»), Грузії (успішні проекти «Абхазія» і «Південна Осетія»), неуспішний проект «Аджарія») і України (успішний проект «Крим», неуспішний проект «Новоросія», частково успішні проекти «Донецька Народна Республіка» і «Луганська Народна Республіка»). Слід розуміти, що відторгнення окремих територій ні в одному з цих випадків не було кінцевою метою РФ, а тільки засобом для досягнення остаточної мети повного контролю над країнами - жертвами агресії.

Країнам Центральної Європи, які входили в так званий «Варшавський договір» слід зрозуміти своє місце в проекті «русского мира».

Не розраховуйте на членство в ЄС і НАТО як гарантіями безпеки. У розумінні «русского мира» приналежність Польщі, Балтії до Заходу трактується у три способи: як короткочасна проблема, історична випадковість і як спроба Заходу «влізти в споконвічно російську сферу впливу», «відірвати належить Росії». Таке бачення призводить до того, що повернення деяких країн зі сфери впливу Заходу в сферу «русского мира» є однією з першочергових за часом і дуже важливих психологічно цілей в даному геополітичний проект. При цьому країни Польща, Латвія, Литва, Естонія розглядаються не в тому контексті, в якому розглядаються Чехія, Угорщина та інші колишні сателіти СРСР, а на рівних з іншими колишніми республіками СРСР, тобто як країни, над якими передбачено встановлення повного прямого контролю РФ.

Таким чином, цілі і завдання Росії в короткій і середній перспективі зводяться до наступних:

- руйнування зсередини НАТО шляхом протиставлення інтересів США, Британії і континентальної Європи аж до розпаду Альянсу;
- розкладання зсередини Європейського Союзу шляхом підтримки «евроскептиків» і новими центральноєвропейськими членами ЄС, аж до розпуску євро-зони і переформатування ЄС в консультативний орган на кшталт малоефективних Ради Європи та ОБСЄ.

Послідовність основних стадій «гібридної» війни:

- нульова фаза - фаза психологічної і пропагандистської війни;
- фаза початку прямого вторгнення може бути охарактеризована як фаза дестабілізації;
- імітації громадянського опору;
- за формальним проголошенням опору відразу ж слід фаза ескалації насильства і провокацій;
- фаза імітації суб'єктності;
- військова фаза підтримки суб'єктності.

Війська територіальної оборони, як система протидії гібридним загрозам.

Територіальна оборона від початку створення до сьогоднішнього Зміни у безпековому середовищі, які відбулися на європейському континенті впродовж останніх років, змусили низку держав-членів НАТО і ЄС переглянути свої підходи до питання захисту державного суверенітету і територіальної цілісності. Значна частка з них реалізує свою власну оборонну політику через організацію та підготовку

територіальної оборони (далі – ТрО) з найбільш економічних та ефективних резервів підтримання на належному рівні обороноздатності своєї держави. Для України організація ТрО набуває особливого значення під час удосконалення системи оборони держави, що нині здійснюється в умовах збройного протистояння.

Аналіз нормативно-правової бази з питань ТрО свідчить, що на сьогодні єдина система ТрО України остаточно не сформована і має низку проблем, які потребують розв'язання. Збройна агресія Російської Федерації проти України має довготривалий період, що змушує керівництво держави приймати ефективні рішення з питань оборони.

Історичний досвід створення та розвитку ТрО свідчить, що її завдання за обсягом, характером і способами виконання не були постійними. Вони виступали похідною змін, які відбувалися, зокрема, у поглядах на способи ведення збройної боротьби. Одне з основних завдань ТрО, а саме охорона важливих об'єктів та комунікацій, постало перед протиборчими сторонами ще з виникненням збройної боротьби як організованої форми застосування військ (сил). З появою масових армій і розширенням просторового розмаху воєнних дій, розвитком інфраструктури, появою далекобійних засобів вогневого ураження та вдосконаленням способів ведення воєнних дій зростала значимість збереження та функціонування об'єктів економіки, транспортної інфраструктури та систем державного і військового управління для успішного ведення воєнних дій.

У роки Першої світової війни основними завданнями ТрО були охорона важливих об'єктів, підготовка і відправка резервів, захист і доставка матеріальних засобів для військ фронту. Під час Другої світової війни розпочалися системні воєнно-теоретичні дослідження з питань оборони території своєї держави поза межами відповідальності діючих фронтів, напрацьовувались практичні заходи боротьби з диверсійно-розвідувальними і незаконними збройними формуваннями, створювався рух опору на тимчасово зайнятій території, запроваджувались охоронні та режимні заходи, які стали основою теорії та практики ТрО. У ХХ столітті значна увага приділялася диверсійно-розвідувальній діяльності та опануванню методами партизанської війни. Це зумовило розширення спектру завдань ТрО, до переліку яких додалися: прикриття і оборона сухопутних ділянок державного кордону, морського узбережжя; охорона та оборона військових, промислових і транспортних об'єктів; боротьба з повітряними та морськими десантами і диверсійно-розвідувальними групами противника. На початку ХХІ на зміну класичного типу війни, де вирішальна роль належала збройній боротьбі, прийшла гібридна війна, що вплинуло на розширення спектру завдань ТрО, зокрема: охорона та захист державного кордону; забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного розгортання військ (сил); охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій; підтримання правового режиму воєнного стану.

З часу здобуття незалежності Україна проголосила і надалі послідовно дотримувалася принципів оборонної політики. Одним із підтверджень вірності їй стала відмова від ядерної зброї. Водночас, Україна виявилася неготовою адекватно реагувати на початковому етапі російської агресії. З 2014 року співвідношення військових потенціалів України і Росії залишається очікувано загрозливим для безпеки нашої держави, що може призвести до катастрофічних для нас наслідків у випадку широкомасштабної агресії. За таких умов одним із резервів підвищення обороноздатності України є зміцнення ТрО. Для цього вкрай необхідне законодавче врегулювання питань ТрО, до того ж варто звернути увагу й на іноземний досвід.

Багато держав-членів НАТО і ЄС (Польща, США, Німеччина, Франція, Туреччина, Канада, Швеція, Литва, Латвія, Фінляндія) реалізують власну оборонну

політику саме через територіальну оборону. Оцінюючи досвід цих держав, доречно відмітити, що підходи та принципи до організації та підготовки ТрО різноманітні, але водночас можна виділити певні загальні риси: війська ТрО - це особлива складова регулярної армії; територіальна оборона організовується і ведеться на національній території держави; фінансові витрати на утримання військ ТрО менші, аніж на утримання інших складових регулярних військ і розподіляються між державним та місцевим бюджетами; повна або часткова мобілізація резервістів, якими комплектуються війська ТрО, здійснюється в загрозовий період або з оголошенням воєнного стану; переважно вільний доступ до зброї, яка зберігається вдома, або на підприємстві, що дає змогу мати високий ступінь готовності до дій. Урахування історичних аспектів організації ТрО, відповідного досвіду сучасної доби держав-членів НАТО і ЄС та національного досвіду дасть змогу визначити правові основи організації ТрО України, адаптованої до особливостей сучасних воєнних конфліктів.

Література

1. <http://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/EN/>,
2. <http://www.comw.org/qdr/fulltext/0712hoffman.pdf>;
[<http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/hybrid-war-old-wine-in-a-new-bottle>]
3. Gray, Colin. The 21st Century Security Environment and the Future of War. // Parameters Winter 2008-9: 14— 26.
4. Попов И. Матрица войн современной эпохи, http://nvo.ng.ru/concepts/2013-03-22/7_matrix.html
5. Хоффман Фрэнк. Гибридные угрозы, <http://navoine.info/hybrid-dange.html>
6. Дугин А.Г. Война континентов. Современный мир в геополитической системе координат. - Изд. "Ака-демический проект", 2014 г.;
7. Александр Владимиров Президент Коллегии военных экспертов России член Совета по национальной стратегии кандидат политических наук автор фундаментального труда «Основы общей теории войны», генерал – майор в отставке;
8. Доклад по теме: «Гибридные войны в Общей теории войны» на конференции «Гибридные войны XXI века». Военный университет МО РФ 28 января 2015 г. г. Москва.

УДК: 316.486.26

Гуляк О. генерал-майор, кандидат юридичних наук, доцент
Начальник Військової академії (м. Одеса), м. Одеса, Україна

ГІБРИДНА ВІЙНА СЬОГОДЕННЯ - НЕМИНУЧИСТЬ ЧИ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОРАХУНОК

Huliak O., General-Major, Ph.D., Assoc.Prof.

TODAY'S HYBRID WAR - INEVITABILITY OR POLITICAL CALCULATION

Прошло сім років з того часу, як відбулася анексія Росією Криму та розпочалась збройна агресія проти України на Донбасі. Провідні як зарубіжні, так і вітчизняні політологи, воєнно-політичні експерти, вчені поділяють думку, що Росією була розв'язана проти України так звана «гібридна війна».

Стратегія такої війни була спрямована на розхитування політичної ситуації та послаблення держави. Усе це поєднується з економічними санкціями та спробами створити негативний імідж України на міжнародній арені. Феномен «гібридної війни» постійно трансформується разом зі змінами, що відбуваються у світі.